

KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT BİLİMİNDE ÜÇ YAKLAŞIM: -Metinlerarası İlişkisellik, Çevirilebilirlik ve Kültürlerarasılık-

Kadir Can DİLBER¹

GİRİŞ

“Karşılaştırmalı Edebiyat” terimi etimolojik olarak incelendiğinde, bir edebi eseri veya eserleri başka bir kültürün edebi eseri ya da eserleri ile karşılaştırılması anlamına gelir. Terimin didaktik serüvenine bakıldığında farklı tarih ve isimler verilse de ilk edebi kaynaklar sürecin başlangıcında en önemli role sahip eserler olarak ön plana çıkar. Bu bağlamda edebi kültürün Homeros’un “İlyada” ve “Odyssea” eserleri batı kültürünün kaynak aktarımı ve kültürün farklı medeniyetlerin ahlak, töre ve gelenek anlayışlarının yansımaları olarak birbirine yaklaşması ve farklılaşma serüvenini açığa çıkarması açısından çok önemlidir. Örneğin “İlyada”da anlatılan ya da belirtilen karakter ve olaylar Batı medeniyetinin farklı edebiyatları etkilemesi açısından bir prototip oluşturduğu için diyalektik sürekli olarak günümüze kadar gelişerek aynı zamanda değişerek yansımalar şeklinde gelir.

Metodolojik olarak karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları, bir kazı çalışmasından farksız bir yaklaşım olarak ele alınması gerekir. Karşılaştırma yaparken kaynakları, mitleri, temaları, formları, sanatsal yaklaşım ve stratejileri, toplumsal dini hareket ve eğilimleri dikkate alıp ince bir işçilikle elekten geçirmek önemlidir. Bu süreç psikolojik ve sosyolojik bir kültür aktarımının da detaylı olarak değerlendirilmesi gerektiğini de açığa çıkarır. Çünkü karşılaştırmalı edebiyatın kapsamı aslında insan deneyimlerinin bütünlüğünü içine alır, birbiriyle kıyaslar ve dünya çapında farklı parçalar arasında içselleştirerek inceler. Bu bağlamda

¹ Doç. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kadicandilber@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0975-176X

cevabı açıkça ortadadır. Doğu kültürünü sadece bir kalıba sokma endişesi kültürün kendi içerisine kapanmasına diğer kültürler ile ilişki kurmasını imkansız hale getirdiği görülmektedir.

Sonuç olarak karşılaştırmalı edebiyatta adından sürekli bahsedilen “metinlerarası ilişkisellik, çevirilebilirlik ve kültürlerarasılık” kavramlarına derinlemesine ve farklı bakış açılarıyla bakıldığında üzerinde çalışılması gereken kavramlar olduğu, her biri için farklı metodolojilerin desteğiyle bir karşılaştırma yapabilmenin gerekliliği ortadadır.

KAYNAKLAR

- Bakhtin, M.M. (1981). **The Dialogic Imagination: Four Essays**. University of Texas Press.
- Barthes, R. (1967). **Elements of Semiology**. Hill and Wang Press.
- Bassnett, S. (2011). **Reflection on Translation**. Multilingual Matters.
- Bhabha, H.K. (1994). **The Location of Culture**. Routledge.
- Bloom, H. (1973). **The Anxiety of Influence: A Theory of Poetry**. New York: Oxford University Press.
- Clayton, J., Rothstein, E. (1991). **Influence and Intertextuality in Literary History**. University of Wisconsin Press.
- Conrad, S. (2005). “Comparative Literature: The Delay in Translation”. **Nation, Language, and the Ethics of Translation** (Edt. Sandra Bermann And Michael Wood). Princeton University Press
- Even-Zohar, I. (1990). “Polysystem Theory”. **Polysystem Studies**. Poetics Today 11:11, pp. 9-26.
- Fanon, F. (1963). **The Wretched of the Earth**. New York: Grove Press.
- Genette, G. (1982). **Palimpsests: Literature in Second Degree**. University of Nebraska Press.
- Kafka, F. (1958). **Der Prozess**. Frankfurt am Main.
- Kristeva, J. (1980). **Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art**. (Trans. Gora, A. Jardine and L. S. Roudiez). Columbia University Press.
- Lacan, J. (1966). **Ecrits: A Selection**. Norton
- Lefevere, A. (1992). **Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame**. London: Routledge.
- Northrop, F. (1971). **Anatomy of Criticism: Four Essay**. Princeton University Press.
- Said, E. W. (1979). **Orientalism**. New York: Vintage.
- Saussure, F. de. (1916). **Course in General Linguistics**. (Trans. W. Baskin). McGraw- Hill Press.
- Steiner, (1975). **After Babel: Aspects of Language and Translation**. Oxford University Press.
- Taine, H. (1888). **Essay on the History of English Literature**. New York: Macmillan.